

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

КРАВЧУК ОСТАП ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 342.9

**ПРИПИНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЗА ПОРУШЕННЯ ПРИСЯГИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного та інформаційного права Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Бортник Надія Петрівна,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права, психології та
інноваційної освіти, завідувач кафедри
адміністративного та інформаційного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Беззубов Дмитро Олександрович,
Державний університет інфраструктури та технологій,
професор кафедри конституційного та
адміністративного права;

кандидат юридичних наук, доцент
Мороз Оксана Богданівна,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
факультет №3 Інституту підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції, доцент кафедри
адміністративного права та адміністративного
процесу.

Захист відбудеться «27» вересня 2021 р. о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1–3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий «27» серпня 2021 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

І. Ю. Хомишин

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Основою державної служби є передусім законність. Вона забезпечується та багато в чому зумовлюється законодавчим закріпленням персональної юридичної відповідальності державних службовців, що спонукає останніх до належного виконання завдань і функцій держави, покладених на них обов'язків, здійснення повноважень, дотримання службової дисципліни. На цей час питання відповідальності державних службовців регулюються чинним Законом України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII (далі – чинний Закон). Водночас чинний Закон не достатньо чітко встановлює підстави та механізм притягнення до юридичної відповідальності за порушення державним службовцем присяги. В основі цього лежить, власне, відсутність визначення поняття «присяга», «порушення присяги» як дисциплінарного проступку та проблема правової природи цієї відповідальності. І незважаючи на конституційну та судову реформи, які розпочались 2016 року і тривають досі, присяга, хоч і зазнала суттєвих змін, проте як правове явище не отримала ні правової кваліфікації, ні наукової ідентифікації. Фактично присяга містить в собі обов'язок дотримуватися певних стандартів діяльності на службі, а також морально-етичних принципів поведінки. Таке тлумачення неможливе без звернення до загальноновизнаних у суспільстві моральних імперативів і нормативних актів (зокрема міжнародних), які регламентують різні аспекти належної поведінки державних службовців.

Проблема припинення державної служби з підстави «порушення присяги» має велике значення і в теорії права, і в юридичній практиці, з огляду на її використання в різних галузях права. Відсутність однозначного розуміння поняття «присяга», «порушення присяги» та абстрактність підстав її порушення в державному апараті сприяє лише плюралізму обставин у притягненні до юридичної відповідальності. Відсутність законодавчо закріпленого юридичного складу дисциплінарного проступку – «порушення присяги», не дає можливості вирішити питання його правильної кваліфікації та відмежування від інших дисциплінарних проступків, а іноді навіть від злочину. З огляду на це, особливе місце у розв'язанні зазначених правових проблем відводиться судовій практиці. За таких обставин складається ситуація, коли суди оперують явищем «присяга» та «порушення присяги» на формальних, декларативних приписах законодавця. Сукупність названих чинників зумовила вибір теми наукового дослідження.

Попри вагомість цих досліджень, як видається, важливо також обґрунтувати доцільність відмови в чинному законодавстві та суспільстві загалом від юридичної відповідальності внаслідок порушення присяги державним службовцем. З одного боку, цей інститут досі розвивається на засадах, закладених ще за радянських часів, з урахуванням відповідної ідеології, а з іншого – сьогодні спостерігається його поширення на відносини,

яких не існувало і не могло існувати в ті часи. Фактично існує невідповідність між концептуальними засадами, на яких побудовано інститут присяги, та потребами в ефективних засобах юридичної відповідальності державних службовців, здатних функціонувати в сучасних умовах.

Специфіка розробки науково-теоретичних проблем порушення присяги у вітчизняній правовій науці зумовлюється місцем та значенням цього інституту в сучасному адміністративному праві. У науковій літературі питання, пов'язані з дослідженням визначення сутності та правового регулювання «присяги», у своїх працях досліджували О. Андрійко, В. Андреев, О. Бандура, Н. Бережкова, Н. Бортник, Ф. Васильєв, С. Данилів, О. Єфімов, В. Орленко, В. Пахомова, С. Прилуцький, Н. Русакова, О. Скакун, М. Смокович, М. Цуркан. Особливий інтерес до питань припинення державної служби за порушення присяги свого часу виявили Г. Батуров, М. Булкат, А. Венгеров, Ю. Грошевий, В. Євдокимов, В. Козлов, Т. Морщакова, В. Нікітін, О. Овчаренко, А. Пашков, І. Петрухін, В. Смородинський, Г. Туманов, І. Усенко, О. Ющик та ін.

Присяжним нормам у різних галузях права присвятили свої дослідження В. Ахмедов, Н. Авдєєнко, М. Авдюков, С. Бородин, М. Бажанов, Ю. Баулін, В. Борисов, В. Воднік, В. Гончаренко, К. Гусаров, В. Навроцький, С. Приступа, В. Камінська, В. Комаров, І. Лановенко, П. Мельник, М. Михєєнко, Е. Мурад'ян, В. Нажимов, А. Носов, І. Поляков, Є. Пушкар, П. Радченко, М. Селівон, М. Сегай, М. Строгович, В. Тertiшник, П. Цимбал, Н. Хуторян, Д. Філін, М. Чельцов, Н. Чечіна, Я. Шевченко, В. Шерстюк, М. Штефан, В. Шибіко, С. Яценко та інші, у яких проаналізовано найважливіші проблеми, пов'язані з підвищенням якості відповідальності державних службовців за порушення присяги в процесі правової реформи.

Особливе місце серед праць, у яких висвітлюються окремі аспекти порушення присяги, посідають ті, де надається характеристика структурним перетворенням у системі державної влади, які відбуваються в Україні в процесі реалізації правової реформи. У цьому аспекті питання, пов'язані з діяльністю державної служби, розглядаються і в контексті аналізу проблем взаємодії громадянського суспільства й державної влади (В. Бабкін, В. Горбатенко, В. Костицький, Н. Оніщенко, М. Орзіх, В. Погорілко, О. Скрипнюк, В. Тацій, В. Шишкін), і у світлі питань формування в Україні правової держави (А. Засць, С. Ківалов, М. Козюбра, В. Копейчиков, Г. Мурашин, Є. Назаренко, В. Опришко, П. Рабінович, М. Савчин, В. Селіванов, В. Семчик, В. Сіренко, О. Скакун, Ю. Тодика, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та ін.).

Незважаючи на значний науковий доробок, з'ясування правової природи інституту присяги та встановлення відповідальності за її порушення досі є дискусійними питаннями. Наразі не існує єдиної науково обгрунтованої позиції щодо сутності присяги як правового феномену, не сформульовано єдиної позиції і щодо відповідальності за її порушення. Незважаючи на зростаючий дослідницький інтерес і кількість наукових праць, присвячених питанням

діяльності державної служби, формуванню і розвитку демократичної системи її побудови, потребують окремих фахових розробок у галузі адміністративного права. Це вимагає здійснення комплексного аналізу припинення державної служби за порушення присяги державними службовцями та процесів, пов'язаних із притягненням їх до юридичної відповідальності в сучасних умовах правового розвитку України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження є частиною науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні» (державний реєстраційний № 0112U001217) та наукового напрямку кафедри адміністративного та інформаційного права: «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини і громадянина в умовах інформаційного суспільства».

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є здійснення загальнотеоретичного аналізу поняття «присяга», розкриття його юридичного складу, обґрунтування його правової природи, визначення проблем механізму припинення державної служби внаслідок порушення присяги та гарантії прав державних службовців у разі припинення служби за цією підставою.

Для досягнення сформульованої мети визначено такі наукові *завдання*:

- дослідити генезис інституту присяги з огляду на завдання, які він виконував в різні історичні періоди та дослідити етимологію слова «присяга»;
- розкрити юридичну природу поняття «присяга» через визначення суті, основних ознак, функцій, а також суб'єктного складу;
- здійснити аналіз поняття «порушення присяги» як правопорушення (проступку) на основі загальнотеоретичних знань про правопорушення;
- охарактеризувати зміст юридичного складу «порушення присяги» (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) як підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- дослідити співвідношення правопорушення «порушення присяги» з іншими видами правопорушень;
- проаналізувати юридичні гарантії прав державного службовця у разі припинення державної служби за порушення присяги;
- з'ясувати особливості юридичних наслідків припинення державної служби внаслідок «порушення присяги».

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають внаслідок порушення присяги.

Предметом дослідження є порушення присяги державними службовцями як правове явище та відповідальність державного службовця за такий проступок.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є система філософсько-світоглядних підходів, принципів, загальнонаукових і конкретно-

наукових методів пізнання, які забезпечили об'єктивний аналіз предмета дослідження. Зокрема, було застосовано загальнонаукові методи дослідження: системний (пн. 1.1, 1.2, 2.1), структурний (п. 2.2), інституційний (п. 3.1), нормативний (п. 3.2), емпіричний, діалектичний та логічний методи: абстрагування і конкретизація, аналіз та синтез, дедукція та індукція (пн. 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2), а також спеціальні юридичні методи: тлумачення правових норм, компаративно-правовий, історико-правовий та статистичний (пн. 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2). Застосована методологія дослідження пояснюється специфікою вибраної дисертаційної теми, яка поєднує в собі і загальнотеоретичні, і конкретно-правові елементи. Домінантним методом, використаним у дисертації, став функціонально-правовий, який дав змогу найбільш повно та всебічно висвітлити проблеми, пов'язані з припиненням державної служби за порушення присяги державними службовцями, та отримати цілісне уявлення про сутність і зміст цього феномену (пн. 1.1, 1.2, 2.1, 2.2).

Нормативну та емпіричну основу дисертаційного дослідження складають Конституція України, законодавчі та інші правові акти, які регулюють і регламентують діяльність державної служби. Водночас під час опрацювання дисертаційної роботи були залучені матеріали судової практики, що дало можливість скласти цілісне уявлення про засоби розв'язання окремих проблем, пов'язаних із припиненням державної служби за порушення присяги в різних галузях права.

Крім того, всебічному дослідженню проблем припинення державної служби за порушення присяги сприяло звернення до нормативно-правових актів зарубіжних країн, а також до норм міжнародного права, які встановлюють основні принципи державної служби і гарантії державних службовців.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є одним з перших комплексних теоретико-правових досліджень проблем припинення державної служби за порушення присяги в сучасних умовах правового розвитку України. Наукова новизна роботи й особистий внесок автора викладені в таких положеннях та висновках:

уперше:

- визначено основні обставини, за яких терміни «клятва», «присяга» набували саме юридичного змісту у різних правових системах. Такими можна вважати: а) утворення перших державних інститутів, внаслідок чого виникла необхідність створення апарату управління загальними справами; б) тісний зв'язок перших інститутів присяги з релігійними віруваннями древніх громад; в) ритуальний характер присяги (клятви); г) набуття присягою (клятвою) характеру єдиного і найважливішого доказу при встановленні вини або, навпаки, доказу невинуватості особи, яка присягала; д) застосування присяги до всіх учасників судового процесу;

- доведено, що правова категорія «присяга» є збірним поняттям, що охоплює юридичні та моральні зобов'язання. Юридична відповідальність при

порушенні присяги може спиратися на морально-етичні критерії, які, формалізуючись, набувають характеру правових;

- поняття «присяга» охарактеризовано як юридичний факт, крізь призму загального вчення про юридичні факти в теорії права. З моменту складення присяги: особа офіційно вступає на посаду; набуває певних прав та обов'язків; змінюється її статус; складення присяги породжує правові наслідки; настає відповідальність за її порушення;

- обгрунтовано доцільність законодавчого закріплення «присяжних норм» як норм права, які за своїм юридичним значенням є загальнообов'язковим правилом поведінки для суб'єктів, що складають присягу. Зміст «присяжних норм» має бути таким, з якого не буде складно встановити, яка дія чи поведінка (тобто структура поведінки) розцінюється як її порушення. Для «присяжних норм» не характерна триступенева структура – диспозиція, гіпотеза і санкція, як правило, є гіпотеза та/або диспозиція;

- аргументовано, що притягнення до юридичної відповідальності за «порушення присяги» є юридично значущими діями, тобто проступками. Порушення присяги, як проступку, властиві протиправність: безпосередня (протиправність у цьому випадку означає, що діяння полягає в порушенні правових норм, за що і встановлена юридична відповідальність) та опосередкована (полягає в забороні вчиняти певні дії та встановлення за них юридичної відповідальності);

- обгрунтовано, що для правових наслідків припинення державної служби з підстав порушення присяги значення мають строки: а) строк, протягом якого особу може бути притягнуто до юридичної відповідальності за порушення присяги; б) ефективність встановлення строку, протягом якого особі, звільненій за порушення присяги, забороняється займати певний вид посад, а також строку звільнення від відповідальності за порушення присяги;

удосконалено положення щодо:

- розуміння «присяги» як правової норми, що є загальнообов'язковим правилом поведінки, у формі одностороннього зобов'язання для суб'єкта, який склав присягу;

- правової природи відповідальності за порушення присяги як елемента системи дисциплінарної відповідальності;

- обгрунтування необхідності збігу фактичних обставин правопорушення «порушення присяги» з їх правовою моделлю (тобто юридичною конструкцією цього правопорушення), адже порушення останньої призводить до відповідних наслідків;

- порядку процедури (механізму) притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення присяги, зокрема розкриття змісту кожної стадії цієї процедури; необхідність нормативного затвердження приводів та підстав для проведення службового розслідування через порушення присяги, обов'язковість

призначення службового розслідування у разі вчинення діянь, що розглядаються як порушення присяги;

набули подальшого розвитку положення щодо:

- необхідності законодавчого визначення поняття «присяга» як тексту та «порушення присяги» як проступку, вчинюваного державним службовцем, і його конкретного юридичного складу як підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності;

- юридичного складу проступку «порушення присяги» та структури поведінки суб'єкта, який порушив присягу, яка має збігатися з нормою права про складену присягу;

- застосування правових гарантій державного службовця під час припинення державної служби внаслідок порушення присяги;

- необхідності встановити кримінальну відповідальність для осіб, винних у незаконному звільненні державного службовця з посади, за порушення присяги з особистих мотивів, що посилює роль юридичних гарантій звільненої особи;

- строків давності, протягом яких заборонено займати ту чи ту посаду, та звільнення від цієї заборони або зняття її з особи взагалі.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані:

- у *науково-дослідній сфері* – для подальших наукових досліджень юридичної відповідальності за порушення державним службовцем присяги, а також правопорядку у сфері державної служби, зокрема інструментів реалізації завдань та функцій держави у сфері державної служби;

- у *навчальному процесі* – під час розробки і викладання курсів та спецкурсів з таких навчальних дисциплін, як «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна відповідальність», «Трудове право» тощо;

- у *правозастосовній діяльності* – для використання в нормопроектуванні запропонованих дефініцій та положень з метою уніфікації чинного законодавства, що регулює процедуру звільнення державних службовців за порушення присяги.

Наведені в дисертації положення, а також узагальнення нормативно-правового матеріалу можуть бути використані в процесі підготовки навчальних посібників і підручників для студентів й аспірантів юридичних факультетів закладів вищої освіти, а також як допоміжний матеріал у процесі складання навчальних програм.

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення та висновки, що становлять її новизну, розроблені автором особисто. Для аргументації окремих положень роботи використовувалися праці інших учених, на які обов'язково зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, зокрема: *«Проблеми реалізації принципу верховенства права: теоретичні і практичні аспекти»* (м. Київ, 14 грудня 2012 р.); *«Конституційні засади правового життя: світові традиції та національні реалії»* (м. Київ, 28 червня 2013 р.); *«Людина, суспільство і держава в умовах реформ та інновацій»* (м. Київ, 25 лютого 2016 р.); *«Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина»* (м. Запоріжжя, 26-27 червня 2020 р.); *«Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні»* (м. Харків, 26–27 червня 2020 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації викладено в 14 наукових публікаціях, з яких: 6 наукових статей, опублікованих у фахових виданнях України з юридичних наук, 3 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях з юридичних наук, 5 опублікованих матеріалів тез доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (202 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок, з них 173 сторінки – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його зв'язок з науковими програмами, планами і темами, охарактеризовано мету і основні завдання дослідження, його об'єкт, предмет та використані методи пізнання, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про публікацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні основи інституту присяги державного службовця» складається із трьох підрозділів, в яких розглядаються представлені в юридичній науці підходи до розуміння сутності та змісту присяги державного службовця та її ознаки.

У **підрозділі 1.1 «Генезис інституту присяги»** зазначено, що присяга – досить складна загальноправова категорія, що має значне функціональне навантаження, яке дотепер не отримало необхідної правової й наукової ідентифікації. Всі традиції, чи то присяги, чи то клятви, породжені відносинами між людьми та суспільством, яке організовувалось у різні форми, постали на взаємному зв'язку та скріплювались так званими вербальними, усними «формулами». І функцію цих «формул» виконували саме клятва і присяга. На користь такого розуміння свідчить і те, що підтвердженням власного чесного слова в державному управлінні є присяга – обіцянка дотримуватися слова, дій тощо.

Проведено розмежування між клятвою і присягою, де критеріями виступають історичні періоди, у яких вони розвивалися та існували.

Обґрунтовано, що в основі прийняття чи то присяги, чи то клятви, лежить відповідне зобов'язання – діяти певним чином. Принципова відмінність між ними полягає лише в мірі відповідальності за їх недотримання / порушення. У випадку порушення клятви – це, як правило, божественна кара, а в разі порушення присяги – це, гарантовано, заходи державного впливу, які також можуть бути поєднані з божою карою чи іншими нелюдськими силами (кармою тощо).

У підрозділі 1.2 *«Поняття та ознаки присяги державного службовця»*, виокремлено ключові моменти щодо розуміння поняття, ролі та значення присяги державного службовця в процесі реалізації державної влади в контексті засадничих політико-правових процесів в державі. Присяга – це юридичний факт, з настанням якого виникають / припиняються відповідні правовідносини. Адже саме складення присяги особою, яку призначили на посаду, є юридичним моментом набуття особою: певного статусу, прав та обов'язків, можливості настання відповідальності. І напевно чи тут потрібно доводити щось інше. Зовнішньою формою такого факту є проголошення офіційної клятви (урочистої обіцянки), що здійснюється в особливому порядку, з використанням правових символів (як правило, процедура визначена в нормативно-правовому акті).

Наголошено, що термін «порушення присяги» є ширшим від поняття «присяга» та іншим за правовою природою діям. Присяга є: не просто звичайним актом, але перформативом – висловленням, що не тільки описує дію, але й саме стає дією, яка змінює статус мовця та систему соціальних зв'язків, до яких він залучений; актом мовлення, що відтворюється в межах загальноприйнятої «конвенціональної процедури» (ритуалу) та приводить до конкретного «конвенціонального результату».

У підрозділі 1.3 *«Зміст присяги державного службовця»* зазначено, що першоосновою інституту присяги є норма права, в якій закріплено текст присяги та суб'єкт, який її складає. Доведено, що особливістю інституту присяги є те, що він об'єднує і поширюється на осіб, які перебувають на публічній службі. Встановлено категорії суб'єктів, які складають присягу в Україні та проаналізовано особливості її складання. Акцентовано, що присяга для проаналізованих категорій суб'єктів є різного змісту і характеру. Для одних – це лише формальний обов'язок її скласти, для інших – юридично значущий. Відповідно, різними є правові наслідки порушення прийнятої присяги.

Вступаючи на державну службу, службу в органах місцевого самоврядування, громадяни складають присягу на вірність народові України, а не конкретному органу, територіальній громаді. Так у присязі знаходить вияв конституційне положення про те, що джерелом влади є народ України, і саме йому адресована присяга, яку складає державний службовець. Зроблено висновок, що текст присяги державного службовця фактично дублює принцип державної служби, як один з основних обов'язків, і фундаментом цього є ст. 19

Конституції України, яка передбачає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Крім того, текст присяги створює подвійну відповідальність за порушення, невиконання основних зобов'язань – моральну та юридичну. Тому під час аналізу змісту присяги стає зрозуміло, що вона є нечіткою й абстрактною, наділена невизначеними й оціночними поняттями.

Розділ 2 «Порушення присяги державного службовця» складається з двох підрозділів, в яких аналізується юридичний склад порушення присяги та співвідношення правопорушення «порушення присяги» з іншими видами правопорушень.

У підрозділі 2.1 *«Ознаки «порушення присяги» як проступку та його юридичний склад»* обґрунтовано основні характеристики «порушення присяги» як проступку та наведено його юридичний склад. Аргументовано, що порушення присяги – особливий вид діяння. Нормативне визначення діяння, що становитиме зміст порушення присяги, має істотне значення, з огляду на різне правове регулювання порядку його встановлення, оцінки фактичних обставин та можливих правових наслідків, не лише таких як звільнення особи зі займаної посади, але й обмеження права особи на доступ до державної служби в майбутньому. Забезпечення дотримання складеної при вступі на посаду присяги досягається лише негативним і суровим методом – звільнення зі служби без права обіймати в майбутньому визначені категорії посад. У нормативній регламентації відповідальності службовців за порушення присяги є певні особливості, властиві тільки цьому проступку: невизначеність та неконкретність (абстрактність) кваліфікуючих ознак порушення присяги, як дисциплінарного проступку; відсутність визначеного юридичного складу цього дисциплінарного проступку, необхідного для настання певних юридичних наслідків; найсуворіша відповідальність – звільнення та заборона обіймати окремі посади тощо.

Обґрунтовано, що діяння у виді порушення присяги має загальні ознаки правопорушення, воно: протиправне діяння (дія або бездіяльність, прийняття рішення); винне; каране; вчиняється спеціальним деліктоздатним суб'єктом; наділене причинним зв'язком між протиправною дією (бездіяльністю) і шкідливими наслідками; породжує суспільно шкідливі наслідки. Зроблено висновок, що і порушення присяги, і дисциплінарне правопорушення може бути наслідком недотримання, порушення державним службовцем і правових, і етичних (моральних) засад проходження публічної служби. Тож припинення державної служби у зв'язку з порушенням присяги та дисциплінарна відповідальність державних службовців можуть бути наслідком існування схожих фактичних підстав у разі вчинення державним службовцем достатньо близьких за характером одне до одного дисциплінарного або іншого правопорушень.

Припинення державної служби за порушення присяги є найсуворішою санкцією відповідальності державного службовця, який вчинив діяння,

несумісне з посадою. Тому рівень юридичних гарантій захисту прав зазначеної особи в процедурах вирішення питань застосування такої відповідальності має бути не меншим, ніж під час звільнення з державної служби за вчинення дисциплінарного правопорушення, з дотриманням порядку та строків притягнення до дисциплінарної відповідальності.

У підрозділі 2.2 «Співвідношення правопорушення «порушення присяги» з іншими видами правопорушень» досліджується поняття «порушення присяги» через призму різних видів юридичної відповідальності та співвіднесення цього проступку з іншими видами правопорушень.

Зазначено, що наявність відповідальності за порушення присяги зумовлена історичним минулим. Історичні традиції присяги завжди ґрунтувалися на роз'яснювальній роботі, яка полягала в доведенні до свідомості тих, хто присягав, значення взятих обіцянок. З часом роз'яснювальна особливість присяги знівельовалася (частково була втрачена), що негативно позначилося на внеску й ефективності реалізації присяги в сучасній правовій системі України.

Аргументовано, що допустити порушення присяги може не тільки посадова особа, яка склала присягу при вступі на посаду, а й будь-який працівник, що не складає присяги. Ні Закон про державну службу, ні сам текст присяги державного службовця не дають змоги об'єктивно зрозуміти, що означає: «поважати та охороняти... честь держави», «з гідністю нести високе звання державного службовця» та «сумлінно виконувати свої обов'язки». Одним з обов'язків є «дотримуватися принципів державної служби та правил етичної поведінки», що можна сприймати аналогічно як «з гідністю нести високе звання державного службовця», тим паче «сумлінно виконувати свої обов'язки» закріплено також у тексті присяги. Текст присяги держслужбовця – це суцільна тавтологія. З огляду на це видається, що відповідальність за порушення присяги зникне з переліку підстав юридичної відповідальності самостійно або існуватиме в тих випадках, коли особа, притягнена до відповідальності за цей вид проступку, просто не звертатиметься до суду для поновлення порушених прав: притягнення до відповідальності за порушення присяги та звільнення зі служби. Складення присяги при вступі на державну службу варто зберегти лише як правило професійної поведінки, що має етично-правовий характер. З одного боку, це правило повинно виступати як рекомендації для державного службовця: як вони повинні виконувати свої професійні повноваження, а з іншого боку – бути принципами та вимогами до професійної поведінки.

Зроблено висновок, що правопорушення «порушення присяги» тісно переплітається з іншими видами правопорушень, адже ні цей вид правопорушення, ні інші конкретно законодавчо не визначено, тобто немає їхніх дефініцій. На відміну від інших підстав відповідальності, українське законодавство не містить визначення термінів «присяга» і «порушення присяги», також не передбачено чітких підстав відповідальності за порушення присяги. Існування в правовому полі інституту присяги виконує насамперед символічну

функцію. Символізм присяги є поодиноким та практично невідчутним, проте саме він відповідає за збереження, функціонування і розвиток цього інституту. Якщо державний службовець виконує свої функції під постійним ризиком звільнення за порушення присяги, ознак порушення якої так і не визначено, то це становить загрозу його незалежності.

Розділ 3 «Процедура припинення державної служби внаслідок порушення присяги» складається з двох підрозділів, в яких досліджуються проблеми припинення державної служби внаслідок порушення присяги, правові наслідки такого припинення та юридичні гарантії прав державного службовця у разі припинення державної служби за порушення присяги.

У підрозділі 3.1 *«Юридичні гарантії прав державного службовця у разі припинення державної служби за порушення присяги»* залежно від етапів проходження державної служби, юридичні гарантії службово-трудової діяльності логічно об'єднано у три групи: 1) гарантії під час прийняття на державну службу; 2) гарантії під час проходження державної служби; 3) гарантії під час припинення державної служби. Гарантії прав державного службовця під час припинення державної служби за порушення присяги класифіковано на такі групи: (а) гарантування правомірного припинення з працівником трудових правовідносин; (б) гарантування забезпечення права осіб на працю після припинення трудових правовідносин; (в) гарантування прав людини на захист і відновлення її порушених прав.

Зазначено, що право на правомірне припинення державної служби слід розглядати як конституційну гарантію державного службовця в разі порушення ним присяги. Цьому передуює законодавчо визначена процедура, яка повинна відповідати таким ознакам: 1) зорієнтованість на досягнення певного юридично-значущого результату; 2) наявність послідовно змінних один одного актів поведінки; 4) ієрархічна побудова; 5) нормативна визначеність.

Наголошено, що припинення державної служби за порушення присяги є найсуворішим видом дисциплінарного стягнення, що може бути застосовано до державного службовця, який вчинив діяння, несумісне з посадою. Тому рівень юридичних гарантій захисту прав особи в процедурах вирішення питань застосування такої відповідальності повинен бути не меншим, ніж під час звільнення за вчинення інших дисциплінарних проступків з дотриманням строків притягнення до дисциплінарної відповідальності. Передумовою звільнення держслужбовця за вчинення дисциплінарного проступку, пов'язаного із здійсненням службової дисципліни, з підстави припинення держслужби за порушення присяги, мають бути порушення, встановлені внаслідок ретельного службового розслідування.

У підрозділі 3.2 *«Правові наслідки припинення державної служби за порушення присяги»* акцентовано, що до загальних наслідків припинення державної служби належать: 1) право на зайняття посади на публічній службі після звільнення з посади за підставою порушення присяги; 2) строк, протягом

якого особі, звільненій «за порушення присяги» забороняється займати певну посаду; 2) строк, протягом якого особу може бути притягнуто до юридичної відповідальності «за порушення присяги».

Доведено, що складення державним службовцем присяги справедливо можна назвати і початковою, і завершальною дією, пов'язаною з процесом проходження державної служби. Тобто і прийняття, і порушення присяги є юридичними фактами, з якими пов'язана зміна службово-трудових відносин у формі їх виникнення (вступ на службу) або припинення. Результатом порушення присяги є застосування до державного службовця без вибору найсуворішого дисциплінарного стягнення – звільнення з посади, а відтак припинення державної служби взагалі. Водночас чинний Закон України «Про державну службу», окрім наведення переліку підстав припинення, нормативно не визначає подальших конкретних правових наслідків, що очікують звільнену особу, тобто обмежень прав, свобод та інтересів чи заборон, що матимуть місце за певною підставою. Такі можуть впливати лише з аналізу норм законодавства. Значення правових наслідків є важливими для звільненого службовця, з огляду на реалізацію його права на зайняття посади державної служби в подальшому, права на участь в управлінні державними справами тощо.

Акцентовано, що припинення державної служби є такою стадією проходження державної служби, під час якої припиняється правовий статус державного службовця за наявності передбачених законодавством підстав. Юридично значущим результатом припинення державної служби є закінчення для особи її службової кар'єри на певній посаді, адже згідно зі ст. 2 Закону України «Про державну службу» поняття «посада» пов'язане зі структурою та штатним розписом, колом посадових обов'язків. Разом з тим, припинення державної служби через порушення присяги, окрім позбавлення статусу державного службовця, завершення службової кар'єри, породжує й інші обмеження у правах, свободах та інтересах звільненої особи.

Запропоновано внести зміни до Закону України «Про державну службу», де передбачити правові наслідки порушення присяги державними службовцями і доповнити статтею, яка передбачає обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу такого змісту: «Не можуть бути обраними або призначеними на посаду в органі державної влади та його апараті особи, які вже були звільнені з посади за порушення присяги».

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації узагальнено існуючі в юридичній науці наукові положення і по-новому розв'язано важливу наукову проблему порушення присяги державного службовця та запропоновано її сучасний концепт. У підсумку сформульовано такі основні результати:

1. Під присягою розуміють офіційну урочисту клятву на вірність правителю, державі, уряду, народу. Присяга (клятва) є не просто речовим актом, але перформативом – висловленням, що не тільки описує дію, але й саме стає дією, яка змінює статус мовця та систему соціальних зв'язків, до яких він залучений. Іншими словами, присяга є актом мовлення, що відтворюється в межах загальноприйнятої «конвенціональної процедури» (ритуалу) та приводить до конкретного певного «конвенціонального результату». Основні ознаки присяги: є різновидом клятви; особливий порядок її складення; символічний характер, коли сама по собі присяга є правовим символом; є юридичним фактом.

2. Етимологія слів «присяга» та «клятва» чітко вказує на те, що у витоках обряду клятвопринесення стояло не слово, а дія, і передусім – жест. Так, лексема «клятва» існує в усіх слов'янських мовах і пов'язана із праслов'янським дієсловом *kloniti*, яке відсилає до звичаю поклонятися під час клятви до землі, торкаючись її рукою. Слово «присяга» також слов'янського походження і є корінним із дієсловом «сягати». Вважається, що прообразом ритуалу присяги був акт торкання, адже цей жест тлумачився як знак близькості, причетності, вірності до певного сакрального об'єкта – обрядового символу або його зображення.

3. Клятву і присягу розмежовують історичні періоди, у яких вони існували та розвивались. У присязі кару божественну починає замінювати юридична відповідальність, встановлена державою. Це не змінює смислового зв'язку цих термінів. Присягою є така клятва, яка встановлює певний зв'язок між суб'єктом, який її дає, та суб'єктом, який її приймає. При цьому не так і важливо навіть, який характер мав цей зв'язок – релігійний чи правовий. Важливо те, що суть цих понять, як актів дії, зводиться до спільної мети – встановлення особливого зв'язку між суб'єктом, який її дає, та суб'єктом, який її приймає, що засвідчувався певними цінностями (відданістю, вірою, обов'язком). Наявність такого зв'язку при складанні присяги (клятви) простежувалася на всіх історичних етапах розвитку та становлення інституту присяги (клятви).

4. «Порушення присяги» є юридичним фактом, ширшим від поняття «присяга», по суті, це деліктне діяння. Присяга є не лише урочистою обіцянкою додержуватись певних зобов'язань, а конкретним юридичним зобов'язанням, тобто актом, що породжує юридичні факти, оскільки права природа обіцянки та її застосування не властиві публічному праву.

5. Недоліками змісту присяги в різних галузях права є наявність у них оціночних понять, які трактуються крізь призму моралі, етики, а також те, що не визначено конкретних зобов'язань, недотримання чи невиконання яких вважається порушенням присяги. Спільними для всіх суб'єктів, котрі присягають, можна назвати такі правові вимоги: дотримання та захист прав і свобод людини; дотримання Конституції та законів України; збереження суверенітету й територіальної цілісності України; гарантування національної

безпеки; підтримання авторитету влади; підтримання громадської безпеки; організація та функціонування державної влади, місцевого самоврядування.

6. Складення присяги або відмова її складати породжує юридичний факт, а її дотримання є позитивним юридичним обов'язком. За порушення присяги особа притягується до відповідальності. Ознака протиправності необхідна для виникнення дисциплінарного проступку «порушення присяги», на що безпосередньо вказує ст. 65 Закону України «Про державну службу». Тільки ті дії, бездіяльність і прийняті рішення можуть вважатись протиправними, які вчинені всупереч законодавчому змісту присяги (ст. 36 Закону України «Про державну службу»). Виведення ознаки протиправності в досліджуваному проступку за змістом тексту присяги видається невдалою з погляду юридичної визначеності. Крім того, серед переліку дисциплінарних проступків є такі, які за своєю правовою природою абсолютно тотожні порушенням обов'язків, що випливають зі змісту присяги.

7. Порушення присяги може бути вчинено у формі і активного протиправного діяння (наприклад, умисне затягування строків розгляду ухвалення рішення), і пасивної протиправної бездіяльності (невжиття заходів щодо розгляду заяви, скарги протягом строку, встановленого законом). Суб'єктом порушення присяги є тільки громадянин України, який займає посаду державної служби в державному органі або його апараті, тобто перебуває в трудових відносинах, здійснює повноваження, пов'язані з реалізацією завдань і виконанням функцій держави. Вимоги щодо віку та осудності завжди обумовлені для цих суб'єктів законодавством. Особливість цього суб'єкта полягає не тільки в його загальноправовій характеристиці як державного службовця, учасника трудових правовідносин, а в ознаках, які характеризують винне і протиправне діяння, що утворює дійсний (фактичний) склад цього проступку, який є підставою дисциплінарної відповідальності.

8. Під об'єктом порушення присяги варто розуміти норми Конституції та законів України, права, свободи і законні інтереси людини та громадянина, авторитет і звання державного службовця, а також служби загалом. Хоча норма закону не може бути об'єктом порушення присяги. Адже діяння спрямовано не проти норми, тобто завдає шкоди не їй (нормі), а суспільним відносинам, які вона регулює. Об'єкт протиправного діяння «порушення присяги» як сукупність суспільних відносин є надто загальним. Об'єкт же як елемент складу цього правопорушення є значно вужчий. Ним є те, на що посягнув суб'єкт відповідальності за порушення присяги, допускаючи її порушення, і чому завдається або може бути завдана шкода внаслідок її порушення, тобто конкретні цінності того чи того виду. Така широка сфера відносин, на які може посягнути особа, порушуючи присягу, зумовлює виділення конкретніших об'єктів.

9. Невиконання або неналежне виконання державним службовцем своїх службових обов'язків варто вважати іншим проступком, а невиконання чи

неналежне виконання загальних обов'язків – порушенням присяги. Зловживання правом представниками державної влади часто набуває характеру правового невігластва і свавілля. Порушення присяги державного службовця є дисциплінарним проступком, за вчинення якого, згідно із спеціальним Законом «Про державну службу», настає дисциплінарна відповідальність у формі звільнення.

10. Акцентовано, що Присяга є одностороннім зобов'язанням. Її суб'єктний склад є доволі специфічним. Увесь тягар зобов'язань за присягою покладається на суб'єкта, який складає присягу, другий суб'єкт – на вірність якому заприсягають (Український народ, держава, а іноді такий взагалі відсутній), третій – безпосередній орган влади, де працює службовець (має лише обов'язок звільнити за порушення державним службовцем присяги), четвертий – посадова особа чи колегіальний дисциплінарний орган, що має право приймати рішення про припинення служби, звільнення з посади. Текст присяги держслужбовця не вказує на кваліфікуючі ознаки діяння. Час і місце є необхідними (кваліфікуючими) ознаками об'єктивної сторони порушення присяги, оскільки це діяння відбувається під час безпосереднього несення публічної служби, виконання посадових обов'язків, на місці служби та в робочий час. Проте часто порушення присяги констатують поза межами місця служби та робочого часу. Іноді мотив та мета виступають необхідними кваліфікуючими ознаками порушення присяги, особливо коли йдеться про оцінювання морально-етичних вимог, що висуваються до особи, яка склала присягу.

11 Права та обов'язки державного службовця лише тоді мають соціальний сенс та значущість, якщо вони забезпечені правовими та економічними гарантіями. Юридичні гарантії – це відображена в нормативно-правових актах сукупність умов, способів та засобів, за допомогою яких визначаються умови і порядок реалізації, здійснення прав і свобод особи, а також їх охорона, захист та відновлення у разі порушення.

12. Захист прав державного службовця під час звільнення за «порушення присяги» полягає в реальних можливостях застосування цих правових гарантій. Під час припинення державної служби державні службовці потребують захисту від двох основних джерел небезпеки – вищих суб'єктів владних повноважень та інших осіб, які владних повноважень не мають. Утім у системі адміністративного судочинства захист здійснюється тільки від першої небезпеки, коли вище керівництво, хибно трактуючи корпоративний інтерес чи зловживаючи своїм становищем, порушує права або законні інтереси підлеглих публічних службовців.

13. Виокремлення спеціальних правових гарантій державного службовця під час звільнення зі служби за кожною підставою окремо, зокрема й за «порушення присяги», не видається доцільним, оскільки юридичні гарантії службово-трудої діяльності не варто відокремлювати, а тим паче протиставляти іншим видам гарантій чи створювати їх для кожної підстави

окремо. Роль і значення юридичних гарантій під час звільнення з державної служби можна правильно зрозуміти й оцінити, аналізуючи їх у нерозривній єдності з іншими гарантіями, що виникають у сфері звільнення зі служби, розглядаючи їх як частину єдиного цілого.

14. У судових справах за позовами про поновлення на публічній службі, у зв'язку зі звільненням за порушення присяги, об'єктом правової оцінки є акт індивідуальної дії, виданий суб'єктом владних повноважень, його дія або бездіяльність, які заторкують права, свободи, законні інтереси осіб, звільнених з публічної служби. У зв'язку із цим особливою актуальності набувають критерії правової оцінки судом діяльності суб'єкта владних повноважень, наслідком якої стало звільнення особи з публічної служби. Власне така судова гарантія забезпечуватиме захист прав звільненого в разі встановлення їх порушення.

15. У випадку звільнення особи за порушення присяги варто враховувати відповідні строки. Строки давності можуть трактуватися як право, надане законом особі, яка вчинила протиправні дії, більше не зазнавати переслідування й судимості зі впливом певного строку з моменту вчинення відповідних дій. Виокремлюють два види строків: строк накладення дисциплінарного стягнення та строк звільнення від дисциплінарної відповідальності. Строків звільнення від дисциплінарної відповідальності у виді звільнення з посади немає. Однак встановлення строкової посадової дискваліфікації внаслідок звільнення за порушення присяги видається доцільним.

16. Припинення державної служби є такою стадією проходження державної служби, під час якої припиняється правовий статус державного службовця за наявності передбачених законодавством підстав. Юридично значущим результатом припинення державної служби є закінчення для особи її службової кар'єри на певній посаді, адже згідно зі ст. 2 Закону України «Про державну службу» поняття «посада» пов'язане зі структурою та штатним розписом, колом посадових обов'язків. Разом з тим, припинення державної служби через порушення присяги, окрім позбавлення статусу державного службовця, завершення службової кар'єри, породжує й інші обмеження у правах, свободах та інтересах звільненої особи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кравчук О. Л. Припинення державної служби в митних органах за порушення присяги. *Митна справа: науково-аналітичний журнал*. 2011. № 6 (78). С. 57–65.

2. Кравчук О. Л. Історичний розвиток поняття «Присяга». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2015. № 13, т. 1. С. 107–111.

3. Кравчук О. Л. Присяжні норми як різновид правових норм. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2015. № 5. URL: <http://www.pap.in.ua/>.

4. Кравчук О. Л. Проблеми правової кваліфікації порушення присяги державними службовцями. *Jurnalul juridic national: Teorie și Practică*. 2015. № 5 (15), т. 1. С. 50–55.

5. Кравчук О. Л. Деякі аспекти юридичних гарантій прав державного службовця під час припинення державної служби за порушення присяги. *Jurnalul juridic national: Teorie și Practică*. 2016. № 1 (17), т. 1. С. 24–28.

6. Кравчук О. Л. Суспільна небезпечність, винність та караність як ознаки порушення присяги. *Університетські наукові записки*. Хмельн. ун-т управл. та права ім. Л. Юзькова. 2020. Т. 19, № 1 (73). С. 166–174.

7. Кравчук О. Л. Протиправність як ознака порушення присяги. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 2 (12). С. 74–82.

8. Кравчук О. Л. Інститут присяги в різних галузях права: порівняльний аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 66–71.

9. Kравчук О. Юридичні гарантії державних службовців у випадку звільнення на підставі «порушення присяги». *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 5. P. 150–154.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Кравчук О. Л. Принцип верховенства права та категорії етики у діяльності державного службовця. *Проблеми реалізації принципу верховенства права: теоретичні і практичні аспекти*: зб. матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 14 груд. 2012 р.). Київ, 2012. С. 167–172.

11. Кравчук О. Л. Міжнародна трудова міграція як чинник економічного прогресу. *Конституційні засади правового життя: світові традиції та національні реалії*: зб. матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 28 черв. 2013 р.). Київ, 2013. С. 71–75.

12. Кравчук О. Л. Службове розслідування при порушенні присяги державним службовцем як юридична гарантія забезпечення його прав. *Людина, суспільство і держава в умовах реформ та інновацій*: зб. матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 25 лют. 2016 р.). URL: <https://www.legalactivity.com.ua/>.

13. Кравчук О. Л. Присяга як юридичний обов'язок різних суб'єктів права. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26–27 черв. 2020 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 41–45.

14. Кравчук О. Л. Порушення присяги як особливий вид протиправного діяння. *Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного*

становлення громадянського суспільства в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26–27 черв. 2020 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2020. С. 100–104.

АНОТАЦІЯ

Кравчук О. Л. Припинення державної служби за порушення присяги. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2021.

У дисертації досліджено проблему припинення державної служби за порушення присяги в сучасних умовах правового розвитку України, визначено її теоретико-методологічні та практичні засади, з'ясовано природу присяги як юридичної категорії та явища правової дійсності, виходячи з нормативно-правової регламентації основних принципів державної служби і гарантій державних службовців.

Поняття «присяга» охарактеризовано як юридичний факт, крізь призму загального вчення про юридичні факти в теорії права, адже складення присяги породжує правові наслідки, настає відповідальність за її порушення. Визначено основні обставини, за яких терміни «клятва», «присяга» набували саме юридичного змісту у різних правових системах. Акцентовано, що притягнення до юридичної відповідальності за «порушення присяги» є юридично значущими діями, тобто проступками. Наголошено, що юридична відповідальність при порушенні присяги може спиратися на морально-етичні критерії, які, формалізуючись, набувають характеру правових.

Обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення «присяжних норм» як норм права, які за своїм юридичним значенням є загальнообов'язковим правилом поведінки для суб'єктів, що складають присягу. Вказано на необхідність законодавчого визначення поняття «присяга» як тексту та «порушення присяги» як проступку, вчинюваного державним службовцем, і його конкретного юридичного складу як підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності. Зроблено висновок, що Присяга є не лише урочистою обіцянкою додержуватись певних зобов'язань, а конкретним юридичним зобов'язанням, тобто актом, що породжує юридичні факти, оскільки правова природа обіцянки та її застосування не властиві публічному праву.

Ключові слова: права людини, державна служба, державний службовець, клятва, присяга, присяжні норми, юридична відповідальність, відповідальність за порушення Присяги державного службовця, юридичні гарантії.

АННОТАЦИЯ

Кравчук А. Л. Прекращение государственной службы за нарушение присяги. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Национальный университет «Львовская политехника», Львов, 2021.

В диссертации исследована проблема прекращения государственной службы за нарушение присяги в современных условиях правового развития Украины, определены ее теоретико-методологические и практические основы, выяснено природу присяге в качестве юридической категории и явления правовой действительности, исходя из нормативно-правовой регламентации основных принципов государственной службы и гарантий государственных служащих.

Понятие «присяга» охарактеризованы как юридический факт, сквозь призму общего учения о юридических фактах в теории права, ведь принесения присяги порождает правовые последствия, наступает ответственность за ее нарушение. Определены основные обстоятельства, при которых термины «клятвы», «присяга» приобретали именно юридического содержания в различных правовых системах. Акцентировано, что привлечение к юридической ответственности за «нарушение присяги» является юридически значимыми действиями, то есть проступками. Отмечено, что юридическая ответственность при нарушении присяги может опираться на морально-этические критерии, которые, формализуясь, приобретают характер правовых.

Обоснована целесообразность законодательного закрепления «присяжных норм» как норм права, по своему юридическому значению является общеобязательным правилом поведения для субъектов, присягу. Указано на необходимость законодательного определения понятия «присяга» в виде текста и «нарушение присяги» как проступка, совершенного государственным служащим, и его конкретного юридического состава как основания привлечения к дисциплинарной ответственности. Сделан вывод, что Присяга есть не только торжественной обещанием соблюдать определенные обязательства, а конкретным юридическим обязательствам, то есть актом, порождает юридические факты, поскольку правовая природа обещания и ее применение не свойственны публичному праву.

Ключевые слова: права человека, государственная служба, государственный служащий, клятва, присяга, присяжные нормы, юридическая ответственность, ответственность за нарушение Присяги государственного служащего, юридические гарантии.

SUMMARY

Kravchuk O.L. Termination of civil service for breach of oath. – *Printed as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; finance law; information law». – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2021.

The dissertation investigates the problem of termination of civil service for violation of the oath in modern conditions of legal development of Ukraine, defines its theoretical and methodological and practical principles, and clarifies the nature of the oath as a legal category and the phenomenon of legal reality, based on regulations guarantees of civil servants.

The concept of «oath» is characterized as a legal fact, through the prism of the general doctrine of legal facts in the theory of law, because the oath generates legal consequences, there is responsibility for its violation. The main circumstances under which the terms «oath», «oath» acquired a legal meaning in different legal systems are determined. It is emphasized that bringing to legal responsibility for «violation of the oath» are legally significant acts, ie misdemeanors. It is emphasized that legal liability for violating the oath may be based on moral and ethical criteria, which, when formalized, become legal.

The expediency of legislative consolidation of «sworn norms» as norms of law, which by their legal significance are a universally binding rule of conduct for the subjects taking the oath, is substantiated. The necessity of legislative definition of the concept of «oath» as a text and «violation of the oath» as a misdemeanor committed by a civil servant and its specific legal structure as a basis for disciplinary action is pointed out.

It is concluded that the Oath is not only a solemn promise to comply with certain obligations, but a specific legal obligation, ie an act that gives rise to legal facts, because the legal nature of the promise and its application is not inherent in public law.

Key words: human rights, civil service, civil servant, oath, oath, sworn norms, legal responsibility, responsibility for violation of the Oath of a civil servant, legal guarantees.

Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 20.08.2021. Замовлення 191.

Надруковано в «МП Леся».

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.*

«МП Леся»

03148, Київ, а/с 115.

Тел./факс: (066) 60-50-199, (098) 455-41-17

E-mail: lesya3000@ukr.net